

Shcherban, P. M. (2004). *Navchalno-pedahohichni ihry u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Educational pedagogical games in higher educational establishments]: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

Verbytskyi A. A. (1991). *Aktivnoe obuchenye v vysshei shkole: kontekstnyi podkhod [Active learning at a university: context approach]: metodycheskoe posobiie*. Moskva: Vysshaya shkola [in Russian].

ONYSHKIV Z.

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

PREPARATION OF MASTER'S STUDENTS OF PRIMARY EDUCATION FOR WORK AT A RURAL PRIMARY SCHOOL

The article substantiates the need to prepare future master's students of primary education for the organization of the educational process in primary schools in rural areas. The tasks and content of the training course on this problem are revealed, which includes organizational and pedagogical conditions of functioning of a primary school in rural areas (types of primary schools in rural areas, scheduling, school work planning, organization of individual instruction, keeping school documentation, forms of methodical work with teachers, improvement of teachers' pedagogical skills, their certification and accreditation, external and internal system of quality assurance of education, advanced pedagogical experience), peculiarities of organization and educational and methodical support of educational classes in rural primary school (variety of forms of educational classes, ways of individualization of educational process, work with children who have difficulty learning and work with gifted children), the organization of educational work with different age groups of students of such a school (peculiarities of the organization and planning of educational work). Various methods and forms of work during training sessions with master's students in universities are singled out and characterized: creation of problem situations, use of tasks to reveal intellectual feelings (feelings of surprise, doubt, interest), methods of provocative statements (planned mistakes), use of role games, educational tasks, interactive forms of education (training, moderation), video method through the use of videos, video clips about the organization of group forms of education, differentiation of educational work in class, equipment of classrooms, recreational areas, sports grounds, work of students on educational sites, organization of institutions «primary school – kindergarten», «primary school – family», the organization of educational work with a small group of students of different ages. The method of using these tools during the organization of training sessions with master's students of primary education is described.

Key words: *small-size school, class-set, problem situation, role game, educational task, video method, moderation*

Стаття надійшла до редакції 15.08.2020 р.

УДК 378.147

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223239>

ОЛЕНА ПАВЛЕНКО

ORCID: 0000-0002-6068-2774

Дніпровський національний університеті мені Олесея Гончара

ВІДМІННІСТЬ «МЕТОДУ CASE STUDIES» ВІД «МЕТОДУ АНАЛІЗУ КОНКРЕТНИХ СИТУАЦІЙ». ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ CASE STUDIES У МЕТОДИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІКИ

У статті розглядається метод Case Studies, як один з ефективних інтерактивних методів навчання, який використовується нами у методичній підготовці майбутніх викладачів економіки в системі університетської освіти. Зосереджена увага на обґрунтуванні відмінності «методу Case Studies» від «методу аналізу конкретних ситуацій». Надана змістовна характеристика етапів (послідовність дій навчання) за методом Case Studies. Доведена можливість використання методу Case Studies не тільки у ЗВО, а й у старших класах загальноосвітніх закладів під час вивчення навчальної дисципліни «Основи економіки». Застосування даного методу пройшло апробацію в гімназії № 95 м. Кривого Рогу.

Ключові слова: метод Case Studies; метод аналізу конкретних ситуацій; майбутній викладач економіки; методична підготовка; послідовність дій навчання за методом Case Studies; «кабінетні» та «реальні» кейси

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах трансформації, модернізації та інтеграції системи вищої освіти України в єдиний світовий освітній простір особливо гостро стоїть проблема професійної методичної підготовки майбутнього викладача економіки як особистості та як професіонала, що зумовлено

соціальним замовленням і вимогами суспільства до його особистості. Вища школа в умовах євроінтеграції повинна підготувати такого викладача, який зможе не тільки майстерно демонструвати набуті знання і вміння, а й дати можливість розкрити, реалізувати свій внутрішній потенціал. Це стає можливим за допомогою розробки і впровадження в освітній процес інноваційних педагогічних підходів, активних (в їх складі – інтерактивних) методів навчання і т. ін. На сучасному етапі все більш очевидним стає те, що традиційна система освіти, орієнтована на передачу знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Тому і стоїть гостро питання про використання інноваційних підходів, методів навчання, які забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

У процесі методичної підготовки майбутніх викладачів економіки в системі університетської освіти для підвищення якості підготовки фахівця, активізації пізнавальної діяльності студентів, розкриття творчого потенціалу, організації навчального процесу з високим рівнем самостійності ми застосовуємо інтерактивні технології, основою яких є активні (зокрема інтерактивні) методи навчання. Одним з таких методів навчання є метод Case Studies. Завдяки даному методу навчання, застосованим нами у методичній підготовці майбутніх викладачів економіки, студенти включаються в самостійну роботу з конструювання змісту, способів і методів навчання, засвоєння способів практичних дій, спроможні усвідомити і здійснювати аналіз та оцінку результатів своєї методичної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вказує на те, що розвиток, розробка, впровадження методу Case Studies у підготовку майбутніх фахівців різних напрямів, спеціальностей в системі ЗВО є вельми актуальним і необхідним засобом формування майбутнього фахівця з креативним, нестандартним мисленням. На сьогодні проблемі використання методу Case Studies у викладанні різних навчальних дисциплін у вищій школі в Україні присвячені праці К. Іляшенко, С. Ковальової, О. Павленко, О. Приліпка, А. Сидоренка і В. Чуби, Ю. Сурміна та ін. Відображення сутності, особливостей методу Case Studies знаходимо в працях російських, зарубіжних вчених (А. Беннетт, В. Лазарев, О. Смолянінова, В. Терещенко, Д. Хесс та ін.). Вказані вчені розглядають можливість застосування даного методу в процесі виробничого навчання під час проходження практичної підготовки студентів; для формування психологічної готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності; як метод навчання, який позитивно впливає на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів; сприяє формуванню творчих майбутніх фахівців та ін.

Наш багаторічний досвід впровадження методу Case Studies в процес методичної підготовки майбутніх викладачів економіки доводить, що даний метод є вельми ефективним у підготовці майбутніх викладачів економіки в системі університетської освіти. Одне з головних завдань у методичній підготовці майбутніх викладачів економіки полягає в зміні статусу студента з об'єкта на суб'єкт навчального процесу. Саме завдяки інтерактивним методам навчання, до яких ми відносимо і метод Case Studies, студент виступає не як пасивний об'єкт педагогічного управління й накопичення знань, а передусім як суб'єкт пізнавальної діяльності, який своєю активністю значною мірою впливає на результати навчальної діяльності.

Мета статті – обґрунтувати, довести відмінність «методу Case Studies» від «методу аналізу конкретних ситуацій»; визначити загальні дидактичні та методичні вимоги до організації та проведення занять за методом Case Studies; надати змістовну характеристику етапів (послідовність дій навчання) за методом Case Studies.

Виклад основного матеріалу. Ще в 1999 році ми звернулися до проблеми використання методу Case Studies в навчальному процесі у вищій школі і запропонували етапи проведення заняття за методом Case Studies (авторські праці – 2; 4). У той час в Україні і в Росії ця методика була мало ще розроблена. У Російській державній бібліотеці (м. Москва), на той момент, ми знайшли невелику кількість робіт зарубіжних авторів, присвячених використанню методу Case Studies у підготовці майбутніх фахівців, але наукових робіт російських вчених на момент 1999 року, присвячених даній проблемі, ми не знайшли в бібліотеці. У Державній науковій бібліотеці імені В. І. Вернадського (м. Київ) в 1999 році ми також не знайшли робіт з даної проблематики. Це вже в 2000 році і в 2001 році стали з'являтися в Україні наукові праці щодо сутності методу Case Studies та його використання у ЗВО в навчальному процесі. В 2001 році вчені Центру інновацій та розвитку (м. Київ) видали наукову працю «Ситуаційна методика навчання: теорія і практика», а в 2002 році видали наукову працю «Ситуаційний аналіз, або Анатомія кейс-методу». Незважаючи на те, що в останні роки з'явилась значна кількість наукових робіт в яких порушуються питання застосування методу Case Studies у викладанні різноманітних навчальних дисциплін в ЗВО, на нашу думку, зазначені праці «Ситуаційна методика навчання: теорія і практика» і «Ситуаційний аналіз, або Анатомія кейс-методу» є найбільш ґрунтовними з даної проблематики у нас в Україні.

Першочергово вважаємо за необхідне розвести поняття «аналіз конкретних ситуацій» і «метод кейс-стаді». Оскільки ми займаємося методичною підготовкою майбутніх викладачів економіки, то вважаємо, що викладачу економіки необхідно добре розумітися та розмежовувати такі поняття, як «аналіз конкретних ситуацій» і «метод кейс-стаді», щоб у подальшій методичній діяльності правильно користуватися цією термінологією та методично правильно здійснювати організацію й проведення семінарсько-практичних занять у своїй практичній методичній діяльності.

Необхідно зазначити, що в науково-педагогічній літературі дуже частим є змішування понять «аналіз конкретних ситуацій» і «метод кейс-стаді». Багато дослідників вважають, що це один і той самий метод, та вживають ці терміни як синонімічні або тотожні. Але якщо детально проаналізувати сутність методу аналізу конкретних ситуацій і методу кейс-стаді, то ці поняття можна розмежувати (хоча в основі обох методів закладена ситуаційна методика), і ми стверджуємо, що це різні методи, тож спробуємо це довести.

На сьогодні проблемою використання кейс-методу у викладанні різних дисциплін у вищій школі в Україні займається ціла низка вчених: С. Ковальова, А. Сидоренко і В. Чуба, Ю. Сурмін, П. Шеремета і Г. Каніщенко та інші вчені. У близькому зарубіжжі – А. Єрьомін, В. Лазарев, О. Михайлова, О. Смолянінова, З. Федорінова та ін.

Кейс-метод активно застосовується в західних країнах (Англії, Канаді, США й інших країнах) у процесі професійної підготовки педагогів, навчання менеджерів, викладачів спеціальних дисциплін (А. Беннетт, Ар. Джейн, К. Р. Кристенсен і Е. Дж. Хансен, Дж. Шульман, С. Сміт і Г. Кардос, Г. Сайкс і Т. Бірт та ін.).

Це не означає, що до того періоду, коли в науково-педагогічній літературі почали з'являтися роботи про метод кейс-стаді, не застосовувалася ситуаційна методика в навчальному процесі. Вона використовувалась і в практиці мала назву «аналіз ситуації». У деяких наукових працях українських, російських учених метод аналізу конкретної ситуації і метод кейс-стаді – це тотожні поняття (І. Гончарова, І. Жигілей, Г. Ковальчук, В. Кукушин, Н. Нікітіна, О. Железнякова, М. Петухов, З. Скринник та ін.). Ми наполягаємо на тому, що хоча в основу двох цих методів закладена ситуаційна методика, але за своєю сутністю вони різні.

«По-перше, аналіз конкретних економічних ситуацій застосовується як індивідуальний метод у навчальному процесі (це означає, що кожен студент індивідуально вирішує майбутню виробничу ситуацію та надає її вирішення для обговорення). Напроти, метод Case Studies передбачає обов'язкову підготовку й обговорення ситуації в мікрогрупі, а обраний спікер мікрогрупи пропонує прийнятний варіант вирішення своєї мікрогрупи для загального обговорення (тобто – цей метод використовується для колективного обговорення). У роботі «Ситуаційний аналіз, або Анатомія кейс-методу» зазначено, що однією з гносеологічних особливостей кейс-методу є колективний характер пізнавальної діяльності» (Ситуаційний аналіз, или Анатомія кейс-метода, 2002)» (Павленко, 2016, с. 194; Павленко, 2013, с. 208).

«По-друге, методика проведення заняття з застосуванням методу аналізу конкретної ситуації і методика проведення заняття з застосуванням методу кейс-стаді мають низку відмінностей. «Методика проведення заняття за методом аналізу конкретної ситуації ділиться на 4 етапи: 1) складання викладачем конкретної ситуації й постановка студентам контрольних питань; 2) здійснення індивідуально студентами розрахунків, необхідних для аналізу ситуації; 3) проведення дискусії серед студентів за результатами аналізу; 4) оцінка викладачем вирішення ситуації. Методика проведення заняття з застосуванням методу кейс-стаді значно складніша й розділена на 7 етапів: 1) розробка навчальної практичної ситуації; 2) постановка викладачем основних питань з кейсу, «вступне слово»; 3) розподіл студентів на малі групи (мікрогрупи) (не більше 3–5 чоловік у кожній групі); 4) робота студентів у складі малої групи, вибір «спікера»; 5) презентація рішень з кейсу кожною малою групою; 6) загальна дискусія, питання, виступи з місць; 7) виступ викладача й аналіз кейса викладачем. Таким чином, можна констатувати, що це різні методи і за назвою, і за методикою організації проведення заняття, і за способом діяльності студентів (індивідуальним та колективним)» (Павленко, 2016, с. 194–195; Павленко, 2013, с. 208).

Застосування методу Case Studies (кейс-стаді, методу кейсів) розраховане на підвищення творчої активності майбутніх фахівців. Ця методика сприяє створенню навчальних ситуацій для накопичення практичного досвіду, забезпеченню можливості переходу від абстрактного до конкретного сприйняття дійсності. Застосування кейсів дає змогу встановлювати зв'язок і залежність між різноманітними дослідженнями освітніх, соціальних, економічних процесів, навчити аналізувати й приймати ефективні рішення в конкретних ситуаціях у всіх сферах виробництва. Метод кейсів сприяє розвитку вміння аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, обирати оптимальний варіант і складати план його здійснення. Крім того, кейси розвивають аналітичні, дослідницькі, комунікативні вміння і навички, виробляють вміння планувати стратегію і приймати управлінські рішення. І якщо впродовж навчального циклу такий метод використовується викладачем багаторазово, то в студентів виробляються стійкі навички розв'язання практичних нестандартних задач.

Вважається, що методика Case Studies вперше була розроблена в Гарвардській Школі Бізнесу, тому серед фахівців її називають іноді гарвардським методом. Гарвардська Школа Бізнесу була заснована ще в 1908 році, і з самого початку в ній навчалися ті, хто вже отримав підготовку бакалавра і, як правило, мав досвід роботи в бізнесі. У період з 1909 по 1919 роки, навчання там здійснювалося за схемою, коли учнів-практикантів просили викласти конкретну ситуацію або проблему, а потім, дати аналіз та відповідні рекомендації. У 1920 році в Гарвардській Школі Бізнесу після опублікування збірника кейсів деканом Діном Донхменом був здійснений перехід всієї системи навчання менеджменту на методику Case Studies (Рейнгольд, 2000).

В теперішній час в Гарвардській Школі Бізнесу зберігається пріоритет за методом Case Studies в навчанні бізнесу, виділяючи майже 90 % навчального часу на розбір конкретних кейсів.

За аналогією з розбором конкретних економічних ситуацій, приблизно в 20-і роки, в Гарвардській Школі Права були апробовані перші юридичні Case Studies. Збірки кейсів також були опубліковані в 1925 році в «Звітах Гарвардського університету про бізнес». Програма MBA, наприклад, в 1932 році включала, як обов'язкові дисципліни: маркетинг, промислове управління, фінанси, бухгалтерський облік і статистику. Практично за всіма цими курсами розбиралися відповідні кейси.

У провідних школах бізнесу Західної Європи кейси в процесі навчання стали активно використовуватися тільки в 60-і роки ХХ ст., в період, коли була сформована система бізнес-освіти, аналогічна американській. В Англії, наприклад, провідними центрами в цій області є Лондонська Школа Бізнесу, Манчестерська Школа Бізнесу, Кембриджський університет. В Україні і в Росії методика Case Studies, по тим освітнім стандартам і традиціям, які прийняті в США, стали впроваджуватися тільки останні роки десятиріччя.

Гарвард і сьогодні залишається флагманом «кейс-індустрії» усього світу – його викладачі пишуть у рік по 600 високоякісних кейсів. Викладачі з Європи їздять у США «переїмати» специфіку кейс-освіти, а наприкінці 90-х і з України почали посилати стажистів у західні бізнес-школи для навчання викладанню за методом Case Studies (Павленко, 2005).

Виходячи із витоків виникнення методу Case Studies, можемо констатувати, що в основі методу Case Studies лежить метод аналізу конкретної ситуації. Але, як ми вже зазначили вище, якщо аналіз конкретної ситуації здійснюється індивідуально, то метод кейс-стаді застосовується для прийняття колективного рішення, тому й методика проведення заняття із застосуванням методу кейс-стаді значно складніша. Case Studies являє собою спеціальну методику навчання, яка полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій) для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень студентами з певного розділу (теми) навчального курсу. Робота з Case Studies (або робота з кейсами) передбачає розгляд конкретних ситуацій за певним сценарієм, який включає і

самостійну роботу студентів, і «мозковий шторм» у межах малої групи (мікрогрупи), і публічний виступ з представленням та захистом запропонованого рішення, і контрольне опитування студентів на предмет знання фактичної сторони аналізованого кейсу.

Використання методики Case Studies не виключає традиційних форм навчання – лекцій, семінарських занять. Навпаки, розбір кейсу передбачає знання студентами певного теоретичного матеріалу. Викладач та студенти при ситуаційному навчанні говорять «однією мовою», спираючись на вже отриманий концептуальний і понятійний апарат, значний практичний досвід.

При розробці кейсу викладачеві потрібно знати та враховувати, що існують так звані «кабінетні» та «реальні» кейси. «Кабінетні» кейси розробляються самим упорядником кейсів (викладачем) на основі офіційних щорічних звітів компаній, підприємств, на основі статистичних даних, на основі спеціалізованої періодичної літератури тощо. У «реальних» кейсах використовуються ситуації з реального життя певної компанії чи підприємства.

«Ми вважаємо, що послідовність дій навчання за методом Case Studies складається з двох блоків і включає 7 етапів. Перший блок містить один етап, другий – шість етапів, які відображені на Схемі 1» (Павленко, 1999, с. 274; Павленко, 2001, с. 56):

Розглянемо сутність та організацію роботи на кожному етапі (Павленко, 1999а, с. 143-144; Павленко, 1999b, с. 275-276; Павленко, 2001, с. 57-58; Павленко, 2005, с. 17-18):

I блок. 1. Етап розробки викладачем навчальної практичної ситуації: викладач заздалегідь розробляє кейс навчальної практичної ситуації «кабінетної» або «реальної». Не пізніше чим за день-два до початку заняття за методом кейс-стаді, а бажаніше за 5-7 днів, видати кожному студенту даний кейс. Можливий пошук студентами додаткової інформації чи статистичних даних для підготовки до даного заняття.

II блок. 2. Етап постановки викладачем основних питань:

- кейси повинні бути роздані кожному студентові не менше як за 2-3 дні до занять;
- починає викладач з контролю знань студентами самого кейсу (так як кейси студентам роздані заздалегідь);
- обов'язкове коротке введення з кейсу. Питання студентам, наприклад: «З якого розділу маркетингу написаний даний кейс?»

- з'ясувати, що являється центральною проблемою даного кейсу, рішення якої повинні знайти студенти;

- розбити на підзаголовки кейс, навмисно «змішувати» хронологічні факти, вносити елементи плутанини.

3. Етап розподілу студентів на мікрогрупи. Викладач пропонує студентам розподілитися на мікрогрупи по 3-5 чоловік. В тому випадку, якщо студенти утруднюються розподілитися на групи, викладач може втрутитися і своїм вольовим рішенням розподілити всіх учасників на мікрогрупи.

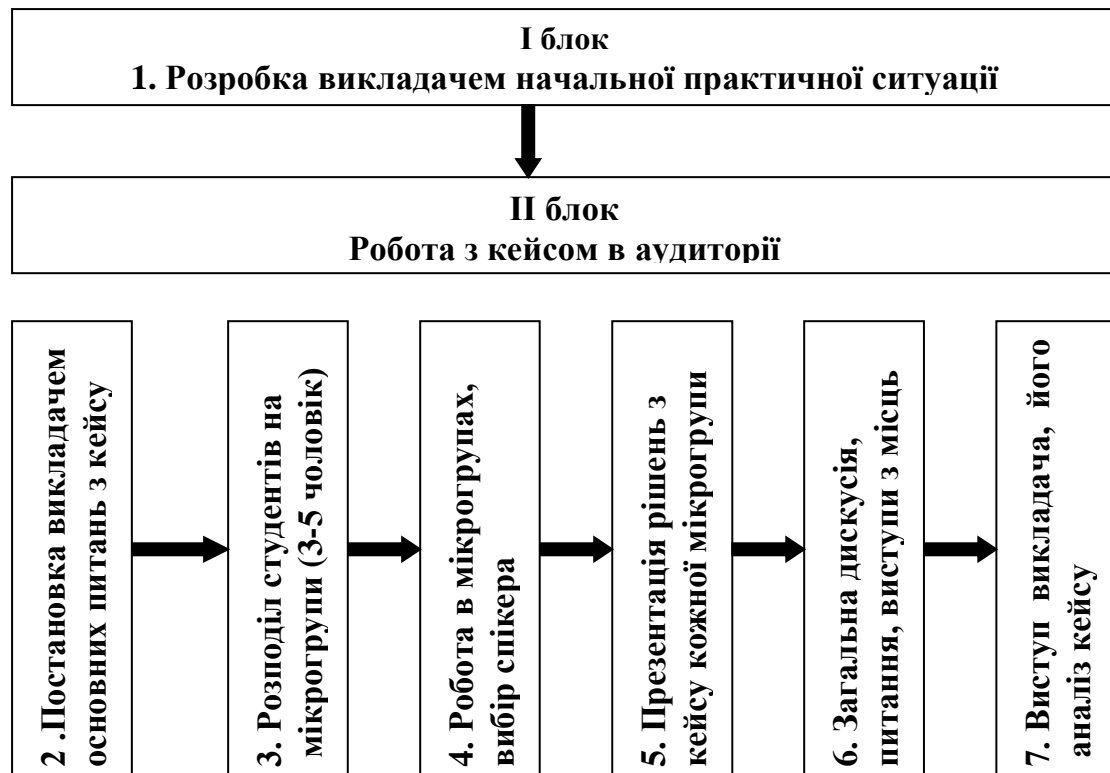

Схема 1. Послідовність дій навчання за методом Case Studies

4. Етап роботи в мікрогрупі. Вибір «спікера»:

- протяжність роботи 30-40 хвилин; жорстко вимагати укладатися у встановлені терміни;
- обходячи групи та роблячи деякі пояснення, викладач повинен запобігати прямих консультацій;
- дати можливість використовувати студентам додаткову літературу, підручники, довідники;
- при відносно однорідному складі груп, «спікера» вибирають самостійно самі студенти;

- інколи корисно назначити «спікера» в найостанніший момент «вольовим рішенням» викладача.
- 5. Етап презентації рішень з кейсів:
 - представляє рішення кейсу від кожної мікрогрупи свій представник (спікер). Час до 10-15 хвилин;
 - максимально заохочувати при презентації використання плакатів, схем, графіків (які повинні підготувати мікрогрупи на попередньому етапі);
 - заохочувати доповнення членів мікрогрупи свого спікера. Але, якщо, як доповнення, слідує рішення, яке протилежне виступу спікера, то мікрогрупа не впоралась з кейсом;
 - потім питання аудиторії (членів інших мікрогруп) спікеру. Викладач тільки направляє дискусію.
- 6. Етап загальної дискусії :
 - не обмежувати час;
 - дати можливість виступити кожному;
 - «загострити» увагу тих, хто виступає, на конкретних проблемах даного кейсу;
 - провести голосування – «Чиє рішення було самим вдалим?».
- 7. Етап підведення підсумків, підсумкового виступу викладача:
 - тривалість 10-15 хвилин;
 - «розкрити карти». Для кейсів, які написані на прикладі конкретних фірм – це інформація про те, як були вирішені проблеми, які обговорювались студентами в реальному житті. Для «кабінетних» кейсів важливо обґрунтувати версію викладача;
 - акцентувати увагу на тому, що кейс може мати і інше рішення: «Життя багатше будь якої теорії»;
 - виділити краще рішення, обґрунтовуючи його переваги порівняно з іншими рішеннями;
 - розставити акценти заохочувального характеру (рейтинг успішності, призи).

Отже, ми визначили загальні дидактичні та методичні вимоги до організації та проведення занять за методом Case Studies. Кейс має відповідати інтелектуальним особливостям студентів, його матеріал повинен ґрунтуватися на принципах науковості та доступності, на програмних вимогах навчальної дисципліни. Кейс не має бути занадто перевантажений інформаційним матеріалом, статистичними даними, розрахунками. Викладачу ЗВО під час застосування ситуацій для кейсу треба враховувати, що вони мають бути корисні й цікаві студентській аудиторії, ув'язані з раніше вивченим матеріалом, в аудиторії потрібна доброзичлива атмосфера, викладач виконує роль консультанта.

Оскільки під час практичних занять з дисципліни «Методика викладання економіки» студентам необхідно не тільки теоретично засвоїти сутність методу Case Studies, етапи Case Studies, дидактичні й методичні вимоги до організації та проведення занять з економічних дисциплін у формі практичного заняття за методом Case Studies, а й самим навчитися розробляти плани-конспекти занять із застосуванням цього методу у викладанні економічних дисциплін, то практичне заняття доцільно проводити у вигляді презентації студентами своїх планів-конспектів занять з економічних дисциплін за методом Case Studies в програмі Microsoft PowerPoint. Практичний наш досвід вказує на те, що студенти завжди з зацікавленням відносяться до розробки своїх планів-конспектів занять з економічних дисциплін за методом Case Studies у вигляді презентації в програмі Microsoft PowerPoint, і творчо підходять до розробки і презентації даних планів-конспектів занять.

Наголосимо, що метод Case Studies зазвичай використовується в навчальному процесі у вищих навчальних закладах. Ми вважаємо, що даний метод можна використовувати і в старших класах загальноосвітніх закладів. Зрозуміло, що шкільному вчителю при розробці кейсу необхідно дотримуватися дидактичних вимог та принципів процесу навчання. Кейс з економіки для старших школярів так, як і для студентів, повинен відповідати інтелектуальним та віковим особливостям, але враховуючи вікові особливості учнів старшокласників. Матеріал кейсу повинен відповідати принципам науковості та доступності, повинен відповідати програмним вимогам навчальної дисципліни. Учителю необхідно враховувати, що, якщо кейс буде занадто перевантажений інформаційним матеріалом, статистичними даними, містити розрахунки, які дуже об'ємні і непосильні для старших школярів, то учні не зможуть впоратись з аналізом і прийняттям рішення з ситуації, яка міститься в кейсі; такі заняття не принесуть користь, оскільки будуть втомлювати, виснажувати учнів, знизять мотивацію і активність учнів на уроці, і, врешті решт, учні втратять інтерес до підготовки до таких уроків, що є неприпустимим.

З огляду на те, що студенти проходять педагогічну практику у ЗВО I–II рівнів акредитації та в старших класах загальноосвітніх закладів, нами розроблені плани-конспекти нетрадиційних уроків для учнів 11 класів за методом Case Studies з економічної дисципліни «Основи економіки» (з тем: «Домашнє господарство в сучасній економіці», «Я – клієнт банку»). Дані уроки були проведені й апробовані під час проходження студентами педагогічної практики в гімназії № 95 м. Кривого Рогу, й отримали схвальну оцінку шкільних вчителів. Розроблені нами плани-конспекти, для зручності, надаються студентам в паперовому й електронному варіантах. Під час даних уроків учні гімназії № 95 з завданням впоралися, учням подібні заняття сподобалися, викликали у них інтерес.

На жаль, вчителі висловили думку, що в силу своєї завантаженості у них не вистачає часу на розробку подібних занять, так як розробка кейса вимагає від вчителя великого навантаження і значного обсягу часу. Необхідно зауважити, що дійсно, розробка кейса, якщо дотримуватися всіх дидактичних вимог, забирає багато часу. У зв'язку з цим, хочемо застерегти вчителів: якщо ви прагнете застосовувати метод Case Studies, то необхідно до розробки кейса підійти з усю відповідальністю і ретельністю, інакше це не урок за методом Case Studies, а його «пародія», це призводить до нівелювання даного методу.

Можемо констатувати, що застосування методу Case Studies у процесі методичної підготовки майбутніх викладачів економіки в системі університетської освіти підвищує інтерес і мотивацію студентів до вивчення не тільки конкретної теми чи розділу навчальної дисципліни, але й усього програмного матеріалу з навчальної дисципліни «Методика викладання економіки», формує вміння, що сприяють ефективній взаємодії та прийняттю колективних рішень.

Використання методу Case Studies дає змогу поєднати теорію з практикою, демонструє різні позиції, погляди, альтернативні варіанти прийняття рішення з конкретного кейсу, учить студентів формулювати й аргументовано відстоювати свої погляди, оцінювати навчальні дії, рівень методичних знань і вмій інших студентів, уміння слухати інших, розвиває навички самоаналізу. Застосування методу Case Studies виробляє у майбутніх викладачів економіки уміння аналізувати, сортувати необхідну інформацію, виявляти ключові проблеми, генерувати альтернативні шляхи розв'язання й оцінювати їх, обирати оптимальну програму дій для рішення кейсу.

Висновки і перспективи подальших розвідок напрямку. Метод Case Studies, як інноваційний метод, в останні роки стає все більше актуальним. Особливо його необхідно, на нашу думку, використовувати у викладанні економічних дисциплін, тому ми, при підготовці майбутніх викладачів економіки, приділяємо достатню увагу даному методу. Вчимо розробляти кейси, використовуючи при цьому НІТ, привчаємо студентів ретельно і відповідально ставитися до розробки і застосування кейсів під час проходження педагогічної практики, так як кейс-метод сприяє розвитку різних компетенцій і практичних навичок студентів. Однак слід пам'ятати, що робота з кейсом вимагає особливого творчого підходу і серйозної роботи з боку викладача, який повинен враховувати всі основні психолого-педагогічні принципи розробки та проведення занять на основі кейса.

У подальшому ми плануємо дослідити ефективність й особливості застосування методу Case Studies у підготовці майбутніх соціальних працівників; виявити готовість майбутніх соціальних працівників до розробки кейсів професійної спрямованості; розробити інструктивно-методичні рекомендації з застосування методу Case Studies у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників; розробити комплекс планів-конспектів занять з застосуванням методу Case Studies, спрямованих на професійну підготовку майбутніх соціальних працівників в системі університетської освіти.

Список використаних джерел

- Павленко, Е. (2013). Использование метода Case Studies как инновационной методики в процессе подготовки будущих преподавателей экономики. В кн. Э. Ягелло, М. Висьневской (Ред.), *Образование в создании современной действительности. Возможности и ограничения: сб. науч. трудов* (Т. I, С. 206-210). Седльце : Университет профессионально-гуманистического образования в Седльце, Седлецкое научное общество.
- Павленко, О. О., Акальмаз, Р. В. (2005). Використання методу Case Studies у навчальному процесі із застосуванням НІТ. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія: Філософія. Психологія. Педагогіка. Київ: НТУУ–КПІ, 2 (14), 174-186.
- Павленко, О. О. (1999а). Дидактичні особливості використання методу Case Studies в навчальному процесі вузу. В кн. *Викладання психолого-педагогічних дисциплін в технічному університеті: методологія, досвід, перспективи: матеріали першої міжнар. конф.* (С. 142-144) Київ: НТУУ–КПІ.
- Павленко, О. О. (2001). *Довідник з психолого-педагогічних дисциплін для студентів економічних вузів* (Ч. II). Кривий Ріг: КЕІ КНЕУ.
- Павленко, О. О. (1999b). Елементи використання методу Case Studies в навчальному процесі вузу. В кн. *Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць* (Вип. 3, С. 271-277.). Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова.
- Павленко, О. О. (2005). *Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Методика викладання економіки». «Застосування методу Case Studies при викладанні економічних дисциплін»*. Кривий Ріг: КЕІ КНЕУ.
- Павленко, О. О. (2016). *Формування методичної культури викладача економіки: теоретико-методологічний аспект: монографія*. Кривий Ріг: Роман Козлов.
- Рейнгольд, Л. В. (2000). За пределами CASE-технологий. *Компьютер*, 13, 12-14.
- Сурмин, Ю. П. (Ред.). (2002). *Ситуационный анализ, или Анатомия кейс-метода*. Киев: Центр инноваций и развития.

References

- Pavlenko, E. (2013). Ispolzovanie metoda Case Studies kak innovatcionnoi metodiki v protsesse podgotovki budushchikh prepodavatelei ekonomiki [Using the Case Studies method as an innovative methodology in the preparation of future teachers of economics]. In E. Iagello, M. Visnevskoi (Ed.), *Obrazovanie v sozdanii sovremennoi deistvitel'nosti. Vozmozhnosti i ogranicheniia* [Education in the creation of modern reality. Opportunities and Limitations]: sb. nauch. trudov (Vol. I, pp. 206-210). Sedltce: Universitet professionalno-gumanisticheskogo obrazovaniia v Sedltce, Sedletckoe nauchnoe obshchestvo [in Russian].
- Pavlenko, O. O., & Akalmaz, R. V. (2005). Vykorystannia metodu Case Studies u navchalnomu protsesi iz zastosuvanniam NIT [Use of the Case Studies method in the educational process with the use of NIT]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*

- Pavlenko, O. O. (1999a). Dydaktychni osoblyvosti vykorystannia metodu Case Studies v navchalnomu protsesi vuzu [Didactic features of using the Case Studies method in the educational process of the university]. In *Vykladannia psykholoho-pedahohichnykh dystsyplin v tekhnichnomu universyteti: metodolohiia, dosvid, perspektyvy [Teaching psychological and pedagogical disciplines at a technical university: methodology, experience, prospects]: materialy pershoi mizhnar. konf.* (pp. 142-144). Kyiv [in Ukrainian].
- Pavlenko, O. O. (2001). *Dovidnyk z psykholoho-pedahohichnykh dystsyplin dlia studentiv ekonomichnykh vuziv [Handbook of psychological and pedagogical disciplines for students of economic universities] (Vol. 2).* Kryvyi Rih: KEI KNEU [in Ukrainian].
- Pavlenko, O. O. (1999b). Elementy vykorystannia metodu Case Studies v navchalnomu protsesi vuzu [Elements of using the Case Studies method in the educational process of the university]. In *Tvorcha osobystist vchytelia: problemy teorii i praktyky [Creative personality of a teacher: problems of theory and practice]: proceedings scientific publication (Is. 3, pp. 271-277).* Kyiv: NPU im. Drahomanova [in Ukrainian].
- Pavlenko, O. O. (2005) *Metodychni vkazivky do samostiinoi roboty z dystsypliny "Metodyka vykladannia ekonomiky". "Zastosuvannia metodu Case Studies pry vykladanni ekonomichnykh dystsyplin" [Methodical instructions for independent work in the discipline "Methods of teaching economics". "Application of the Case Studies method in teaching economic disciplines"].* Kryvyi Rih: KEI KNEU [in Ukrainian].
- Pavlenko, O. O. (2016). *Formuvannia metodychnoi kultury vykladacha ekonomiky: teoretyko-metodolohichni aspekt [Formation of methodical culture of the teacher of economy: theoretical and methodological aspect]: monografiya.* Kryvyi Rih: Roman Kozlov [in Ukrainian].
- Reingold, L. V. (2000). Za predelami SASE-tehnologij [Outside of CASE technologies]. *Kompyuter [Computer]*, 13, 12-14 [in Russian].
- Surmyn, Yu. P. (Ed.) (2002). *Sytuatsyonnui analiz, yly Anatomya keis-metoda [Situational Analysis, or Anatomy of a Case Method].* Kiev: Tsentr ynnovatsyi y razvytyia [in Russian].

PAVLENKO O.

Dnipro National University the name of Oles Honchar, Ukraine

**THE DIFFERENCE BETWEEN THE "CASE STUDIES METHOD" AND THE "CASE ANALYSIS METHOD".
FEATURES OF USING THE CASE STUDIES METHOD IN METHODOLOGICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS
OF ECONOMICS**

The article considers the Case Studies method as one of the effective interactive teaching methods used by us in the methodological training of future teachers of economics in the system of university education. One of the main tasks in the methodological training of teachers of economics is to change the status of the student from the object to the subject of the educational process. Thanks to interactive teaching methods, which include the Case Studies method, the student acts not as a passive object of pedagogical management and accumulation of knowledge, but primarily as a subject of cognitive activity, who with it's activity significantly affects the learning outcomes. Attention is focused on substantiating the difference between the "Case Studies method" and the "case analysis method". Since we are engaged in methodological training of future teachers of economics, we believe that the teacher of economics needs to understand and distinguish between concepts such as "analysis of specific situations" and "case study method". to use this terminology correctly in the further methodical activity and to methodologically correctly organize and produce seminar-practical employment in the practical methodical activity. The meaning characteristic of stages (sequence of actions of training) by a method of Case Studies is given.

The Case Studies method is usually used in university education, but we have proved that it is possible to use the Case Studies method not only in university education, but also in senior classes of secondary schools when studying the subject "Fundamentals of Economics". The application of this method was tested in the gymnasium № 95 in the city of Kryvyi Rih.

Keywords: *Case Studies method; method of analysis of specific situations; future teacher of economics; methodical training; sequence of actions of training by the method of Case Studies; "office" and "real" cases*

Стаття надійшла до редакції 16.08.2020 р.